

UČNI NAČRT PREDMETA / COURSE SYLLABUS

Predmet:	Od drobnih arheoloških najdb do zgodovine
Course title:	From small archaeological objects to history

Študijski program in stopnja Study programme and level	Študijska smer Study field	Letnik Academic year	Semester Semester
Primerjalni študij idej in kultur, doktorski študij 3. stopnje	Tisočletja med Jadranom in Podonavjem	Brez letnika	/
Comparative studies of ideas and cultures, doctoral study 3 rd level	Millenia between the Adriatic and the Danube	Not specified	/

Vrsta predmeta / Course type: splošno izbirni / general elective

Univerzitetna koda predmeta / University course code: 18

Predavanja Lectures	Seminar Seminar	Vaje Tutorial	Klinične vaje work	Druge oblike študija	Samost. delo Individ. work	ECTS
60	30				90	6

Nosilec predmeta / Lecturer: Izr. prof. dr. Janka Istenič

Jeziki / Languages:	Predavanja / Lectures:	slovenščina, angleščina / Slovenian, English
	Vaje / Tutorial:	/

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti:

Priporočljivo je najmanj pasivno znanje angleškega, nemškega, italijanskega in francoskega jezika.

Prerequisites:

At least a passive understanding of German, English, Italian, and French is recommended.

Vsebina:

Študentke in študentje se bodo seznanili z metodami raziskovanja tako imenovane drobne materialne kulture oziroma premične arheološke dediščine rimske dobe. Običajna je delitev glede na uporabljen material, to so predvsem keramika, steklo in kovine. Pri seznanjanju s keramiko rimske dobe in njenim proučevanjem bo poudarek na prepoznavanju uvoženih in že definiranih lokalnih/regionalnih izdelkov (predvsem tistih, ki se pojavljajo v našem prostoru) ter na postopkih, ki vodijo k definiranju doslej še neopredeljenih lokalnih/regionalnih keramičnih produkcij. Študentke in študente bomo seznanili s postopki razvrščanja keramičnih predmetov glede na značilnosti materiala (t. i. fabrikati, angl. fabric), oblik (oblikovni tipi) in okrasa. Pri vprašanih glede izvora posameznih keramičnih skupin jih bomo seznanili z možnostmi interdisciplinarnih raziskav

Content (Syllabus outline):

Students learn about special research methods for small archaeological finds from the Roman period. Classification according to the material used is the most common: ceramics, glass, and metal. The study of Roman ceramics is presented by recognizing imported and well-defined local/regional products (primarily those in the south-eastern Alpine area). Emphasis is placed on procedures that enable the definition of local/regional ceramic products. Methods for classifying ceramic objects by production, form, and decoration are explained. Opportunities for interdisciplinary research (mineralogical and chemical analyses) addressing the origin of ceramic groups are presented and also carried out (given good circumstances). Metal objects are discussed according to their chronology, function, type of alloy, and so on. Research methods are presented that enable sensible typological arrangement of the material and

(mineraloške in kemijske analize), ki bodo (v okviru danih možnosti) tudi izvedene.

Kovinske predmete bomo obravnavali predvsem po vsebinskih sklopih, ki jih opredeljujejo, npr. čas izdelave, funkcija, uporaba določene zlitine in podobno. Študentke in študente bomo seznanili z raziskovalnimi metodami, ki vodijo k smiselni tipološki razvrstitvi gradiva in njeni interpretaciji ter k razumevanju funkcije gradiva in tehnologije izdelave. Posebno pozornost bomo namenili pomenu raziskav materialov, ki so bili uporabljeni za izdelavo predmetov in njihovih okrasov ter s pomenom arheometalurških raziskav.

Pri obravnavi steklenih predmetov bo poudarek na značilnostih steklarske proizvodnje v rimski dobi ter usmeritvah sodobnih raziskav.

Študentke in študente bomo spodbujali k interdisciplinarnim raziskavam, predvsem k povezovanju arheoloških in naravoslovnih raziskav. V ta namen bomo predstavili vzorčne primere interdisciplinarnega raziskovanja keramike in kovinskih predmetov, z ločeno problematiko železa in barvnih kovin.

1. Keramika:

- prepoznavanje uvoženih in že definiranih lokalnih/regionalnih izdelkov (predvsem tistih, ki se pojavljajo v srednjeevropskem prostoru);
- postopki definiranja doslej še neopredeljenih lokalnih/regionalnih keramičnih produkcij; postopki razvrščanja keramičnih predmetov glede na značilnosti materiala (t. i. fabrikati, angl. fabric), oblik (oblikovni tipi) in okrasa;
- vprašanje izvora posameznih keramičnih skupin;
- interdisciplinarne raziskave (mineraloške in kemijske analize).

2. Kovinski predmeti:

- tipološka razvrstitev gradiva in njena interpretacija;
- datiranje;
- funkcija;
- uporaba različnih zlitin, načini izdelave;

interpretation of typology, function, and technology. The importance of studying material and decoration is emphasized, as well as the importance of archeometallurgical research. The characteristics of glass production in the Roman period are presented as well as modern research trends. Interdisciplinary research is encouraged, especially the connection between archeology and the natural sciences. Models of interdisciplinary research on ceramics and metal objects are presented (classification issues related to iron and non-ferrous metals).

1. Ceramics:

- Recognition of imported and already defined local/regional products (mostly products that appear in central Europe)
- Definition of local/regional ceramic products; methods of classifying ceramic objects according to production, form, and decoration
- Problems relating to the origin of specific ceramic groups
- Interdisciplinary investigations (mineralogical and chemical analyses)

2. Metal objects:

- Typological arrangement and interpretation
- Chronology
- Function
- Use of various alloys, techniques of production
- Archeometallurgical studies

3. Glass objects:

- Typological arrangement and interpretation
- Chronology
- Function
- Characteristics of glass production
- Archeometallurgical studies

- arheometalurške raziskave.

3. Stekljeni predmeti:

- tipološka razvrstitev gradiva in njena interpretacija;
- datiranje;
- funkcija;
- značilnosti steklarske proizvodnje;
- usmeritve sodobnih raziskav.

Temeljna literatura in viri / Readings:

- Bayley, J., Butscher, S. 2004, Roman Brooches in Britain. A Technological and Typological Study based on the Richborough Collection. – London.
- Bishop M. C. in J. C. N. Coulston, 2006. Roman military equipment, London.
- Beiträge zum römischen Oberwinterthur – Vitodurum 1-9. Monographien der Kantonsarchäologie Zürich, Zürich 1984-2011.
- Bode, M., Hauptmann, A., Mezger, K. 2009, Tracing Roman lead sources using lead isotope analyses in conjunction with archaeological and epigraphic evidence – a case study from Augustan/Tiberian Germania. – Archaeological and Anthropological Sciences 1, 177–194.
- Brogiolo, G. P. in G. Olcese. 2000. Produzione ceramica in area Padana tra il II secolo a.C. e il VII secolo d.C. Nuovi dati e prospettive di ricerca. Documenti di Archeologia 21, Mantova.
- Craddock, P. T. 1995. Early Metal Mining and Production, Edinburgh.
- Cysz, W. 2019, Handbuch der Provinzialrömischen Archäologie, Wiesbaden.
- Flügel, Ch. 1999. Der Auerberg 3. Die römische Keramik. Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 47, München.
- Feugère, M. 1993. Les armes des Romains. Paris.
- Fingerlin, G. 1986, Dangstetten I. – Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 22, Stuttgart.
- Fingerlin, G. 1998, Dangstetten II. – Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 69, Stuttgart.
- Fischer, T., 2012, Die Armee der Caesaren. Archäologie und Geschichte. – Regensburg.
- Forschungen in Augst 1-34. Römermuseum Augst 1977-2003.
- Gaspari, A. 2014, Prazgodovinska in rimska Emona. Vodnik skozi arheološko preteklost predhodnice Ljubljane / Prehistoric and Roman Emona. A Guide through the Archaeological Past of Ljubljana's Predecessor. – Ljubljana.
- Istenič, J. 1999-2000. Poetovio, zahodna grobišča I-II. Katalogi in monografije 32-33, Ljubljana.
- Istenič, J. 2000. A Roman late-republican gladius from the River Ljubljanica (Slovenia). Arheološki vestnik 51: 171-182.
- Istenič, J. 2003. A uniface medallion with a portrait of Augustus from the River Ljubljanica (Slovenia). Germania 81, 263-276.
- Istenič, J. 2003. The early Roman "Hoard of Vrhnika": a collection finds from the river Ljubljanica. Arheološki vestnik 54, 281-298.
- Istenič, J. 2005, Brooches of the Alesia group in Slovenia / Fibule skupine Alesia v Sloveniji. – Arheološki vestnik 56, 187–212.
- Istenič, J. 2009, The Early Roman military route along the River Ljubljanica (Slovenia). – In/V: A. Morillo, N. Hanel, E. Martín (eds./ur.), Limes XX, Actas del XX Congreso Internacional de Estudios sobre la Frontera Romana / Proceedings of the XXth International Congress of Roman Frontier Studies, Leon 2006, Anejos de Gladius 13, León, 855–866.
- Istenič, J. 2010, Late La Tène scabbards with non-ferrous openwork plates / Poznolatenske

nožnice s predrtim okrasnim okovom iz bakrove zlitine ali srebra. – *Arheološki vestnik* 61, 121–164.

- Istenič, J. 2012, Dagers of the Dangstetten type / Bodala tipa Dangstetten. – *Arheološki vestnik* 63, 159–178.
- Istenič, J. 2013, Early roman graves with weapons in Slovenia: an overview. – In/V: Sanader, Rendić-Miočević, Tončinić, Radman-Livaja 2013, 23–36.
- Istenič, J. 2015, Traces of Octavian's military activities at Gradišče in Cerkno and Vrh gradu near Pečine / Sledovi Oktavijanovega vojaškega delovanja na Gradišču v Cerknem in Vrh gradu pri Pečinah. – In/V: J. Istenič, B. Laharnar, J. Horvat (eds./ur.), Evidence of the Roman army in Slovenia / Sledovi rimske vojske na Slovenskem, Katalogi in monografije 41, Ljubljana, 43–73.
- Istenič, J. 2015, Celtic or Roman?: late La Tène-style scabbards with copper-alloy or silver openwork plates. – In/V: L. Vagalinski, N. Sharankov (eds./ur.), *Limes XXII*, Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012, *Bulletin of the National Archaeological Institute* 42, Sofia, 755–762.
- Istenič, J. 2016, Non-ferrous metals on late Republican and early Principate Roman military metalwork found in the River Ljubljanica (Slovenia). – In/V: X. Pauli Jensen, T. Grane (eds./ur.), Imitation and Inspiration, Proceedings of the 18th International Roman Military Equipment Conference, Copenhagen, Denmark, 9th–14th June 2013, *Journal of Roman Military Equipment Studies* 17, 279–285.
- Istenič, J. 2018, Roman bronze helmets from the Republican period and the Early Principate in Slovenia / Rimske bronaste čelade republikanske dobe in zgodnjega principata v Sloveniji. – *Arheološki vestnik* 69, 277–334.
- Istenič, J. 2019, Caligati in the eastern hinterland of Aquileia up to the Early Augustan period. V/In: Dolenz, H., Strobel, K., (ur/eds), *Chronologie und vergleichende Chronologien zum Ausgang der Römischen Republik und zur Frühen Kaiserzeit: Tagungsband des internationalen Kolloquiums anlässlich 70 Jahre Archäologische Ausgrabungen auf dem Magdalensberg: zugleich Festgabe für Eleni Schindler Kaudela. Klagenfurt am Wörthersee: Landesmuseum für Kärnten, Kärntner Museumsschriften* 87, 271-295.
- Istenič, J. 2019, Roman military equipment from the river Ljubljanica: typology, chronology and technology = Rimska vojaška oprema iz reke Ljubljanice: arheološke in naravoslovne raziskave. Ljubljana.
- Istenič, J., Daszkiewicz, M., Schneider, G. 2003. Local production of pottery and clay lamps at Emona (Italia, regio X). *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 38: 83-91.
- Istenič, J., Schneider, G. 2000. Aegean cooking ware in the Eastern Adriatic. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 36: 341-348.
- Istenič, J., Šmit, Ž. 2007, The beginning of the use of brass in Europe with particular reference to the southeastern Alpine region. – In/V: S. La Niece, D. R. Hook, P. T. Craddock (eds./ur.), Metals and Mines, *Studies in Archaeometallurgy, Selected papers from the conference Metallurgy: A Touchstone for Cross-cultural Interaction held at the British Museum 28–30 April 2005 to celebrate the career of Paul Craddock during his 40 years at the British Museum, London*, 140–147.
- Istenič, J., Šmit, Ž. 2012, A raw glass chunk from the vicinity of Nauportus (Vrhnika). – In/V: I. Lazar, B. Županek (eds./ur.), *Emona – med Akvilejo in Panonijo / Emona – between Aquileia and Pannonia, Koper*, 301–309.
- Istenič, J., Šmit, Ž. 2014, Celts and Romans: the contribution of archaeometallurgy to research into cultural interaction. – In/V: E. Pernicka, R. Schwab, (eds./ur.), *Under the volcano, Proceedings of the International Symposium on the Metallurgy of the European Iron Age*

(SMEIA) held in Mannheim, Germany, 20–22 April 2010, *Forschungen zur Archäometrie und Altertumswissenschaft* 5, Rahden/Westfalen, 205–220.

- James, S. 2004, *Excavations at Dura-Europos 1928–1937. Final Report VII. The Arms and Armour and Other Military Equipment.* – London.
- Laharnar, B. 2015, *The Roman army in the Notranjska region / Rimska vojska na Notranjskem.* – In/V: J. Istenič, B. Laharnar, J. Horvat (eds./ur.), *Evidence of the Roman army in Slovenia / Sledovi rimske vojske na Slovenskem*, *Katalogi in monografije* 41, Ljubljana, 9–41.
- Laharnar, B., Lozić, E. 2016, *Roman battlefield archaeology. Case study Grad near Šmihel pod Nanosom and Nadleški hrib (SW Slovenia).* – *Schild von Steier* 27, 60–71.
- Lazar, I. 2003, *Rimsko steklo Slovenije = The Roman glass of Slovenia.* Ljubljana.
- Martin-Kilcher, S. 2011, *Römer und gentes Alpinae im Konflikt – archäologische und historische Zeugnisse des 1. Jahrhunderts v. Chr.* – In/V: G. Moosbauer, R. Wiegels (eds./ur.), *Fines imperii – imperium sine fine? Römische Okkupations- und Grenzpolitik im frühen Principat*, *Beiträge zum Kongress “Fines imperii – imperium sine fine?” Osnabrück vom 14. bis 18. September 2009*, *Osnabrücker Forschungen zu Altertum und Antike-Rezeption* 14, Rahden/Westfalen, 27–62.
- Olcese, G. 2003. *Ceramiche comuni a Roma e in area romana: produzione, circolazione e tecnologia (tarda età repubblicana – prima età imperiale).* *Documenti di archeologia* 28, Mantova.
- Oxé, A., Comfort, H., Kenrick, Ph. 2000. *Corpus Vasorum Arretinorum*, 2nd ed. *Antiquitas Ser.* 3, 41, Bonn.
- Strong D., Brown, D. ur. 1976, *Roman Crafts*, London.
- Petznek B. 1997-1999. *Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum.* *Carnuntum Jahrbuch* 1997: 167-323; 1998: 261-404; 1999: 193-319.
- Pollard, M. A., Heron, C., and Armitage, R. A., 2017, *Archaeological chemistry*, The Royal Society of Chemistry, Cambridge.
- Rothenhöfer, P., Hanel, N. 2013, *The Romans and their lead – Tracing innovations in the production, distribution, and secondary processing of an ancient metal.* – In/V: S. Burmeister, S. Hansen, M. Kunst, N. Müller-Scheessel (eds./ur.), *Metal matters, Innovative technologies and social change in Prehistory and Antiquity*, *Menschen – Kulturen – Traditionen* 12, Rahden/Westfalen, 273–282.
- Šašel Kos, M. 2002, *The boundary stone between Aquileia and Emona / Mejniki med Akvilejo in Emono.* – *Arheološki vestnik* 53, 373–382.
- Tomber R. in Dore, J. 1998. *The National Roman fabric reference collection. A handbook.* *Museum of London Archaeology Service Monograph* 2, London.
- Turk, P., Laharnar, B., Istenič, J., Pavlovič, D. 2019, *Začetki metalurgije = Beginnings of metallurgy.* V/In: Kotar, J., Lazar, T., Fajfar, P. (ur./ed). *Ko zapoje kovina: tisočletja metalurgije na Slovenskem = The song of metal: millennia of metallurgy in Slovenia.* Ljubljana. 24-55.
- Voß, H.-U., Hammer, P., Lutz, J. 1998, *Römische und germanische Bunt- und Edelmetalfunde im Vergleich.* – *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 79, 107–382.

Cilji in kompetence:

S terminom »drobne arheološke najdbe« označujemo najdbe, ki ob odkritju niso trdno integrirane v arhitekturo ali druge strukture nepremične arheološke dediščine. Opredeljujemo jih tudi s pojmom »premična arheološka dediščina«. Glede na material jih

Objectives and competences:

The notion “small archaeological finds” designates finds that were not integrated into architecture or other fixed structures at the time of their discovery. These finds are also referred to as “movable archaeological heritage.” Based on their material, these small finds can be

delimo na najdbe iz keramike, kovin, stekla, jantarja, kamna in kosti ter iz drugih materialov, ki so med drobnimi arheološkimi najdbami redko zastopani, npr. les, usnje, tkanine in drugi organski materiali. Med doslej najbolj proučene skupine drobnih najdb sodijo npr. namizno posodje, oljenke in amfore, fibule, orožje, kovinske posode ter tudi novci in napisi (na kamnu in drugih materialih).

Glavni cilj proučevalcev in proučevalk drobnih najdb rimske dobe v preteklosti je bil njihova kronološka opredelitev. Čeprav kronološka vprašanja še zdaleč niso izčrpana, se sodobne raziskave vse bolj usmerjajo tudi k proučevanju drobnih najdb z vidika tehnologije izdelave, trgovine, gospodarstva ter kulturne in družbene zgodovine.

Študentke in študentje se bodo seznanili s poglobljenimi metodami raziskovanja drobnih arheoloških najdb z izjemo novcev in napisov. Cilj predmeta je seznaniti študentke in študente z izbranimi problemi rimske materialne kulture in s potmi, ki vodijo od sklopa predmetov ali posameznega predmeta do širših zgodovinskih zaključkov. Predmet je zastavljen interdisciplinarno.

classified as ceramic, metal, glass, amber, stone, and bone objects, as well as objects made from other materials that are very rare among archaeological finds; for example, wood, leather, textiles, and other organic materials. The best-researched groups of small finds are tableware, oil lamps, amphorae, brooches, weapons, metal vessels, coins, and inscriptions (on stone or on other material). Chronological determination of small finds was the main objective in past research on the Roman period. Although chronological questions are far from being completely answered, modern research is also directed towards studying small finds in the sense of technology, trade, and economics, as well as cultural and social history. Special research methods for small finds (except coins and inscriptions) are presented to students. The aim of this course is to acquaint students with selected problems of Roman material culture and the techniques that lead from a group of objects or from a single object to broad historical conclusions. The course is organized in an interdisciplinary manner.

Predvideni študijski rezultati:

Študentke/študenti bi se morali naučiti:

- opredelitve arheoloških predmetov po obstoječih objavah (s poznavanjem temeljne lit. in tipo-kronologij)
- načrtovanja in izvedbe raziskav premične arheološke dediščine
- pisanja znanstvenih objav (s poudarkom na precizni, jasni in jadrnati vsebini)

Intended learning outcomes:

Students should learn how to:

- classify small archaeological finds using established/published typo/cronologies
- plan and conduct research on movable archaeological heritage
- write well structured, precise, clear and concise scientific publications

Metode poučevanja in učenja:

Oblike dela:

- Frontalna oblika poučevanja
- Delo v manjših skupinah oz. v dvojicah
- Samostojno delo študentov
- e-izobraževanje

Metode (načini) dela:

- Razlaga
- Razgovor/ diskusija/debata
- Delo z besedilom
- Proučevanje primera

Learning and teaching methods:

Types of learning/teaching:

- Frontal teaching
- Work in smaller groups or pair work
- Independent students work
- e-learning

Teaching methods:

- Explanation
- Conversation/discussion/debate
- Work with texts
- Case studies

- Igra vlog
- Druge vrste nastopov študentov
- Reševanje nalog
- "Terenske vaje" (npr. obiski podjetij)
- Vključevanje gostov iz prakse

- Roleplay
- Different presentation
- Solving exercises
- Field work (e.g. company visits)
- Inviting guests from companies

Načini ocenjevanja:

Krajši pisni izdelki
Daljši pisni izdelki
Javni nastop ali predstavitev
Končno ocenjevanje (pisni/ustni izpit)
Drugo

Delež (v %) /
Weight (in %)

70
20
10

Assessment:

Short written assignments
Long written assignments
Presentations
Final examination (written/oral)
Other

Reference nosilca / Lecturer's references:

- Istenič, J. 2015, Traces of Octavian's military activities at Gradišče in Cerkno and Vrh gradu near Pečine = Sledovi Oktavijanovega vojaškega delovanja na Gradišču v Cerknem in Vrh gradu pri Pečinah. V/In: Istenič, J., Laharnar, B., Horvat, J. (ur./eds), Evidence of the Roman army in Slovenia = Sledovi rimske vojske na Slovenskem. Ljubljana 43-73.
- Istenič, J. 2015, Mali Njivč above Novaki = Mali Njivč nad Novaki. Istenič, J., Laharnar, B., Horvat, J. (ur./eds), Evidence of the Roman army in Slovenia = Sledovi rimske vojske na Slovenskem. Ljubljana, 365-384.
- Istenič, J. 2018, Roman bronze helmets from the Republican period and the Early Principate in Slovenia = Rimske bronaste čelade republikanske dobe in zgodnjega principata v Sloveniji ; translation Andreja Maver. Arheološki vestnik 69, 277-334.
- Istenič, J. 2019, Caligati in the eastern hinterland of Aquileia up to the Early Augustan period. V/In: Dolenz, H., Strobel, K., Chronologie und vergleichende Chronologien zum Ausgang der Römischen Republik und zur Frühen Kaiserzeit: Tagungsband des internationalen Kolloquiums anlässlich 70 Jahre Archäologische Ausgrabungen auf dem Magdalensberg: zugleich Festgabe für Eleni Schindler Kaudela. Klagenfurt am Wörthersee, Kärntner Museumsschriften 87, 271-295.
- Istenič, J. 2019, Roman military equipment from the river Ljubljanica: typology, chronology and technology = Rimska vojaška oprema iz reke Ljubljanice: arheološke in naravoslovne raziskave. Ljubljana.
- Turk, P., Laharnar, B., Istenič, J., Pavlovič, D. 2019, Začetki metalurgije = Beginnings of metallurgy. V/In: Kotar, J., Lazar, T., Fajfar, P. (ur./eds). Ko zapoje kovina: tisočletja metalurgije na Slovenskem = The song of metal: millennia of metallurgy in Slovenia, 24-55.